

Dr Andrzej Sęk

Instytut Ochrony Zdrowia, PWSZ w Suwałkach, Polska

Mgr Małgorzata Popiało

Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Polska

Wybrane prawne aspekty funkcjonowania i ochrony rodziny w Rzeczypospolitej Polskiej oraz Republice Litewskiej

Wstęp

Niezależnie od kraju, a nawet od jego ustroju, rodzina stanowi najważniejszą, podstawową grupę społeczną, na której opiera się całe społeczeństwo. Jej spokój oraz stabilność materialna i prawna są gwarantem przetrwania i rozwoju zarówno jej samej, jak i całego narodu. Zbiór rodzin będących elementem społeczeństwa musi być chroniony przez państwo. Ochronę tej podstawowej komórki społecznej państwa zapewniają różnego rodzaju akty prawne, poczynając od ustaw zasadniczych, kończąc na aktach o charakterze typowo wykonawczym.

Celem niniejszej publikacji jest ukazanie uregulowań prawnych dotyczących funkcjonowania i ochrony rodziny w dwóch sąsiadujących ze sobą państwach demokratycznych – Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Litewskiej. W analizie warto uwzględnić teksty konstytucji obu państw jako ustaw zasadniczych oraz ustaw wykonawczych i rozporządzeń regulujących prowadzenie procedury „Niebieskie karty”.

Trudno byłoby przeprowadzić wyczerpującą analizę prawnoporównawczą wszystkich obowiązujących uregulowań ze względu na ograniczony dostęp do prawodawstwa litewskiego, z tego więc powodu ograniczymy się do treści konstytucji litewskiej, która będzie stanowić podstawowy element porównawczy z polską ustawą zasadniczą i innymi aktami rangi wykonawczej. W trosce o rzetelność niniejszej publikacji celowo pominiemy i tak skąpe w Polsce informacje internetowe o zagadnieniach tego typu poświęconych tematyce rodzinnej na Litwie. Troska ta wynika z obaw przed pomniejszeniem wartości merytorycznej, przedmiotowej publikacji. Więcej uwagi poświęcimy zatem polskim rozwiązaniom prawnym, które chronią rodzinę przed zjawiskiem przemocy.

Analiza prawno-porównawcza ustrojowych rozwiązań dotyczących ochrony rodziny

Analizując przepisy zarówno Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹, jak i Konstytucji Republiki Litewskiej², należy zauważyć podobieństwa regulacji prawnych dotyczących zakładania, funkcjonowania i ochrony rodziny. Z art. 18 polskiej ustawy zasadniczej wynika, że małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Wskazany przepis konstytucji odnosi się do związku zalegalizowanego zgodnie z przepisami obowiązującego prawa. W polskim prawodawstwie, a w szczególności w orzecznictwie sądowym, została również doprecyzowana kwestia wspólnego pożycia. Zgodnie więc z postanowieniem Sądu Najwyższego pojęcie „wspólne pożycie” odnośzone jest wyłącznie do konkubinatu, a w szczególności do związku osób o różnej płci, odpowiadającego od strony faktycznej stosunkowi małżeństwa (którym, w myśl art. 18 konstytucji, jest wyłącznie związek osób różnej płci)³.

Przywoływany wcześniej art. 18 polskiej ustawy zasadniczej ma szczególny charakter, ponieważ – wskazując na związek kobiety i mężczyzny – określa w sposób zasadniczy instytucję małżeństwa. Małżeństwo powstaje bowiem nie w celu zagwarantowania udogodnień dla dwojga ludzi, lecz w przekonaniu, że ich związek ma do spełnienia ważną funkcję społeczną związaną z założeniem rodziny, macierzyństwem i rodzicielstwem⁴. Wyraźny cel instytucji małżeństwa, warunek *sine qua non* jej utrzymywania w systemie prawnym, wiąże się z założeniem, że związek ten jest otwarty na korzystanie z dóbr, które – zgodnie z art. 18 konstytucji – gwarantuje państwo, zapewniając małżeństwu ochronę i opiekę.

Zgodnie z konstytucją podmioty takiego związku, a więc kobieta i mężczyzna, są równi wobec prawa. Szczególny wymiar tego przepisu

---

¹ Ustawa z 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja RP, Dz. U. nr 78, poz. 483 ze zm.

² Ustawa z 25 października 1992 r. – Konstytucja Republiki Litewskiej uchwalona przez obywateli republiki weszła w życie w dn. 2 listopada 1992 r.

³ Por. Postanowienie SN z 7 lipca 2004 r., nr II KK 176/04.

⁴ Por. także B. Banaszkiewicz, *Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny. O niektórych implikacjach art. 18 Konstytucji RP*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2013, nr 3, s. 591.

odnajdziemy w art. 33 Konstytucji RP, z którego treści wynika, że kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym. Oprócz tego mają oni równy dostęp do kształcenia, zatrudnienia i awansów, prawo do jednakowego wynagradzania za pracę jednakowej wartości, do zabezpieczenia społecznego i do zajmowania stanowisk, pełnienia funkcji oraz uzyskiwania godności publicznych i odznaczeń. Ustawodawca zdecydował o objęciu tym uprawnieniem jedynie osób fizycznych, gdyż tylko takie wchodzą w zakres pojęć użytych w art. 33 Konstytucji RP⁵.

Podobnie kwestia rodziny kształtuje się w Republice Litewskiej. Konstytucja tego państwa w art. 38 nadaje rodzinie szczególny wymiar, albowiem z jego treści wynika, że rodzina jest podstawą społeczeństwa i państwa. Państwo litewskie chroni rodzinę oraz opiekuje się nią, macierzyństwem, ojcostwem i dzieciństwem. Już na podstawie tej deklaracji widać różnicę między polskimi i litewskimi rozwiązaniami konstytucyjnymi, ponieważ ustawodawca litewski niektóre kwestie postrzega nieco inaczej niż polski. Zarówno w art. 18, jak i 33 Konstytucji RP jest mowa o rodzinie opartej na związku kobiety z mężczyzną. Dalej polska konstytucja wymienia wynikające z tego związku macierzyństwo oraz rodzicielstwo, nie precyzuje jednak, że drugim typem owego rodzicielstwa jest właśnie ojcostwo; nie wspomina także o dzieciństwie. Sprawy semantyczne, choć istotne, nie kreują rzeczywistości prawnej. Wnikliwa analiza obu konstytucji pozwala jednak na sformułowanie wniosku, że postanowienia w obu ustawach zasadniczych dotyczące kwestii równouprawnienia są treściowo do siebie zbliżone. Identycznie jak polska, tak i konstytucja litewska gwarantuje małżonkom równe prawa, prawem zaś i obowiązkiem rodziców jest wychowanie swoich dzieci na poczciwych ludzi oraz wiernych obywateli, a także utrzymywanie ich do pełnoletności.

Konstytucje obu państw wykazują również troskę o dzieci zarówno w kwestiach ich ochrony, jak i wychowania. Artykuł 39 Konstytucji Republiki Litewskiej wskazuje, że państwo opiekuje się rodzinami wychowującymi dzieci w domu i w sposób określony ustawą wspiera je. Dla pracujących matek ustawa przewiduje płatny urlop do porodu i po

---

⁵ Por. także B. Banaszak, *Zasada równouprawnienia płci w Polsce*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2004, nr 59, s. 7.

nim, dogodne warunki pracy i inne ulgi. Niepełnoletnie dzieci są ustawowo chronione. Polska i Litwa wykazują również troskę o dzieci w dziedzinie kulturalno-oświatowej; najbardziej istotne to prawo do nauki, adresowane do najszerszych kręgów społeczeństwa, nie ogranicza się bowiem tylko do dzieci i młodzieży. Zgodnie z postanowieniem art. 70 polskiej konstytucji nauka do 18. roku życia jest obowiązkowa. Zasada bezpłatności nauczania ma zastosowanie w odniesieniu do szkół podstawowych, zawodowych i średnich, natomiast gdy chodzi o szkoły wyższe, ustawa może dopuścić świadczenie niektórych usług edukacyjnych odpłatnie⁶. Niemal identycznie przedstawia się sytuacja edukacji w Republice Litewskiej, albowiem zgodnie z art. 41 konstytucji tego państwa, obowiązek szkolny obejmuje wszystkie osoby do 16. roku życia. Nauczanie w państwowych i samorządowych szkołach ogólnokształcących, zawodowych i na uczelniach wyższych jest nieodpłatne. Wykształcenie wyższe jest dostępne dla wszystkich, według umiejętności każdego człowieka, osiągającym zaś dobre wyniki w nauce w państwowych uczelniach wyższych zapewnia się nieodpłatną naukę.

Będąca podmiotem naszych rozważań rodzina jest pojęciem różnie definiowanym. W litewskiej literaturze naukowej można spotkać wiele niejednorodnych definicji rodziny. Według Zenonasa Bajoriūnasa, jednego z najbardziej znanych litewskich badaczy zajmujących się problematyką rodziny, rodzina jest biospołecznym, historycznie zdeterminowanym organizmem i pierwszą instytucją wychowawczą, która nakłada na małżonków i dzieci odpowiednie obowiązki⁷. Z kolei Leonas Jovaiša definiuje rodzinę jako podstawową grupę społeczną, najważ-

---

⁶ Określenie „niektóre usługi edukacyjne” (art. 70 ust. 2 Konstytucji RP) wskazuje również na pewnego rodzaju jednorodność i integralność tych usług rozumianą w ten sposób, że za niektóre usługi pobiera się opłatę, za inne nie, natomiast raczej wyklucza to opcję proporcjonalnego rozłożenia kosztów funkcjonowania szkół na „konsumentów” wszystkich usług. Stąd też w kolizji z normą konstytucyjną stałaby praktyka proporcjonalnego rozłożenia kosztów studiowania na wszystkich studentów niezależnie od trybu nauki. Normę zawartą w art. 70 ust. 2 zd. 2 Konstytucji RP wypada traktować jako nakaz świadczenia podstawowych usług edukacyjnych nieodpłatnie i wydaje się, że pobieranie nawet częściowej opłaty za możliwość studiowania w wyższych szkołach publicznych we wszelkich trybach stanowiłoby niestety naruszenie przepisu konstytucji. Por. P. Bała, *Odpłatność studiów stacjonarnych w wyższej szkole publicznej w świetle art. 70 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2010, nr 5, s. 18.

⁷ Z. Bajoriūnas, *Šeimos edukologija*, Vilnius 1997, s. 298.

niejszą komórkę społeczeństwa o jedności cielesnej i duchowej, regenerującą naród i ludzkość⁸. Bardziej rozbudowaną definicję przedstawia Antanas Maceina, według którego rodzina jest miniaturą narodu, ponieważ w niej kryją się załączki wszystkich dziedzin jego życia. Naród determinuje język rodziny, życie kulturalne, jednakże właśnie dzięki rodzinie trwa i odradza się. Cenne spostrzeżenie Maceiny brzmi: w rodzinie zbiegają się duże wrodzone skłonności i duże duchowe wymagania⁹. Kęstas Miškinis natomiast postrzegał rodzinę jako podstawę istnienia narodu – rodzina jest miniaturą narodu, ponieważ w niej kryją się załączki wszystkich dziedzin jego życia. Naród determinuje język rodziny, życie kulturalne, jednakże właśnie dzięki rodzinie trwa i odradza się¹⁰. Katalog definicji trudno byłoby wyczerpać, próby zdefiniowania rodziny podejmowane były bowiem przez wielu znawców zagadnienia.

W Polsce (oprócz doktryny) występuje także prawna definicja rodziny. Swoje umocowanie znalazła ona w art. 6 pkt 14 ustawy o pomocy społecznej, z którego treści wynika, że rodzina to osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące¹¹. Dopełnienia funkcjonalnego zaprezentowanej definicji należy również upatrywać w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego, w którym sąd wyjaśnił, że faktyczny związek zarówno osób spokrewnionych, jak i niespokrewnionych oznacza codzienne współdziałanie owych osób, zmierzające do lepszego zaspoko-

---

⁸ L. Jovaiša, *Pedagogikos terminai*, Kaunas 1993, s. 79.

⁹ A. Maceina, *Saulės giesmė*, Vilnius 1991, s. 235.

¹⁰ Zob. Szerzej: K. Miškinis, *Šeima žmogaus gyvenime*, Kaunas 2003, s. 8. Uznanie na Litwie za rodzinę wyłącznie zalegalizowanego związku małżeńskiego wywołało wiele gorących dyskusji wśród polityków i społeczności. Nasiliły się one zwłaszcza po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego, który stwierdził, że koncepcja polityki rodzinnej przeczy konstytucji zarówno pod względem treści, jak i formy. Zastrzeżenia specjalistów w zakresie prawa konstytucyjnego budzi określenie rodziny opartej wyłącznie na małżeństwie, ponieważ w takim przypadku kobieta, która wyszła za mąż, rozwiodła się i wychowuje dziecko jest uznana za niepełną rodzinę, natomiast kobieta wychowująca dziecko, która nigdy nie była w związku małżeńskim, takiego statusu nie ma. Por. Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas, Nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos seimo 2008 m. birželio 3 d. nutarimu Nr. X-1569 „Dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo” patvirtintos valstybinės šeimos politikos koncepcijos nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Vilnius 2008, s. 3.

¹¹ Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 163 ze zm.

jenia ich potrzeb bytowych, w tym mieszkaniowych, żywnościowych i polegających na zapewnieniu dochodu stanowiącego źródło utrzymania (zarobkowych). Wspólne zamieszkiwanie jest więc przesłanką uznania za rodzinę osób zamieszkujących ze sobą, jeżeli równocześnie z tym zamieszkiwaniem występuje element wspólnego gospodarowania. Polega on zaś na dzieleniu lokalu mieszkalnego w sposób pozwalający stwierdzić, że koncentruje się w nim aktywność życiowa osoby zamieszkującej. Wspólne gospodarowanie opiera się bowiem na podziale zadań związanych z właściwym prowadzeniem gospodarstwa domowego¹².

Jak już wspomniano, w polskiej doktrynie występują także definicje rodziny, które na ogół nazbyt się nie różnią. Dla przykładu według Tadeusza Smyczyńskiego rodzina jest jedyną grupą społeczną, która rozwija się nie tylko przez przyjmowanie nowych członków z zewnątrz, ale także przez wewnętrzny rozwój – rodzenie dzieci¹³. Z kolei, zdaniem Jana Szczepańskiego, rodzina to grupa złożona z osób połączonych stosunkiem małżeństwa i stosunkiem rodzice–dzieci. Są to dwa podstawowe stosunki istniejące w rodzinie – małżeństwo oraz pokrewieństwo lub adopcja. Członkowie rodziny żyją zazwyczaj pod jednym dachem i tworzą jedno gospodarstwo domowe, które może obejmować dwa, lecz często i trzy pokolenia¹⁴. Jak więc nietrudno zauważyć, iż poglądy naukowców litewskich i polskich są w wielu płaszczyznach zbieżne, oparte są bowiem na takich pojęciach, jak grupa czy komórka społeczna. Taka grupa społeczna czy – jak kto woli – komórka stanowi z pewnością miniaturę narodu, która jest tak eksponowana w definicjach litewskich.

Właściwy rozwój rodziny niekiedy może być zagrożony niezależnie od tego, czy związek między kobietą i mężczyzną jest zalegalizowany czy też nie. Zagrożenie to jest spowodowane konfliktami między małżonkami lub też partnerami życiowymi. Na bazie tych konfliktów pojawia się zjawisko przemocy w rodzinie. Ze względu na małą dostępność litewskiej literatury fachowej¹⁵ chcielibyśmy się skupić na

---

¹² Wyrok NSA z 25 czerwca 2014 r., nr I OSK 618/13.

¹³ T. Smyczyński, *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, Warszawa 2005, s. 1.

¹⁴ J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1963, s. 36.

¹⁵ Wspólną polityką Polski i Litwy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie stało się podpisanie *Konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*. Polska ratyfikowała niniejszą konwencję w 2015 r. (Dz. U.

polskich rozwiązaniach prawnych: przybliżyć definicje tego zjawiska, a następnie przedstawić działalność polskich organów państwowych i samorządowych w kwestii przeciwdziałania mu. Przemoc domowa w Polsce przez wiele lat nie była nazywana wprost. Używano różnych określeń: „awantury domowe”, „kłótnie rodzinne”, „nieporozumienia małżeńskie” itd. Wszyscy wiemy, że ludzie miewają trudne chwile w małżeństwie lub problemy wychowawcze, ale błędnie sądzimy, że powinni sami sobie z nimi radzić i nie należy wtrącać się w „sprawy rodzinne”. Tak więc, gdy mówi się „awantura domowa”, to pojawiają się wątpliwości, czy jest to sytuacja, która wymaga interwencji policji lub rozprawy sądowej.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem nieznanym granic, dotyczącym rodziny na całym świecie. Prób zdefiniowania tego zjawiska było wiele, np. Biuro Narodów Zjednoczonych w Wiedniu, Centrum Rozwoju Społecznego i Spraw Humanitarnych¹⁶ opracowało definicję przemocy w rodzinie, z której treści wynika, że „Przemoc w rodzinie oznacza fizyczną bądź psychiczną agresję wobec kobiet ze strony ich partnerów”. W wielu krajach do określenia tego typu zachowań jest używane wyrażenie „agresja wobec żony”. Definicja zawarta w *Strategii postępowania z przemocą w rodzinie*¹⁷ nie jest uniwersalna. Jej autorzy zakładają *a priori*, że sprawcami przemocy są tylko mężczyźni, ofiarami zaś – kobiety. Być może powodem opracowania definicji w tym brzmieniu było to, że wyżej wymieniona strategia koncentruje się wyłącznie na przemocy wobec kobiet w ich własnych domach. Próby zdefiniowania tego zjawiska w 1999 r. podjęła się także Irena Pospiszyl, według której „przemoc to wszystkie nieprzypadkowe akty naruszające osobistą wolność jednostki, które przyczyniają się do fizycznej albo psychicznej szkody drugiego człowieka i które wykraczają poza spo-

---

z 8 lipca 2015 r. poz. 961). Państwo litewskie, choć jest od czerwca 2013 r. stroną tej konwencji, to jednak do chwili obecnej jej nie ratyfikowało. Na Litwie obowiązuje ustawa ws. ochrony przed przemocą domową przyjęta w 2012 r. W sejmie litewskim ratyfikacji konwencji sprzeciwiają się głównie konserwatyści, uważając, że nadmiernie ingeruje w sprawy rodziny. Również w rządzie opinie na ten temat są podzielone.

¹⁶ Biuro Narodów Zjednoczonych w Wiedniu Centrum Rozwoju Społecznego i Spraw Humanitarnych, *Strategie postępowania z przemocą w rodzinie. Podręcznik*, Nowy Jork 1993, wydany staraniem Biura Pełnomocnika Rządu ds. Rodziny i Kobiet, Warszawa 1995.

¹⁷ Tamże, s. 7.

łeczne normy wzajemnych kontaktów międzyludzkich”¹⁸. Definicja ta jest, jak widać, ogólna, a jej treść odnosi się zarówno do sprawców przemocy wobec najbliższych, jak i osób z nimi niespokrewnionych.

Dopiero ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wprowadziła definicję przemocy, z której treści wynika, że jest to „umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (najbliższych, wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”¹⁹. Jak wiadomo, na ustawową definicję przemocy w rodzinie składa się kilka istotnych elementów. Po pierwsze, przemocą może być nie tylko działanie, które się powtarza, lecz także pojedyncze zachowanie. Po drugie, może to być zaniechanie, czyli niepodjęcie jakiejś czynności. Po trzecie, zachowanie to ma być umyślne. Następnym elementem ustawowej definicji przemocy w rodzinie są kwestie naruszenia praw lub dóbr osobistych jej ofiar, w szczególności narażenie tych osób na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszenia ich godności, nietykalności cielesnej, wolności, w tym seksualnej, spowodowania szkód na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywoływania cierpień i krzywd moralnych u osób dotkniętych przemocą.

W rozumieniu zapisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pojęcie członka rodziny jest bardzo szerokie, ponieważ dotyczy osoby najbliższej w rozumieniu art. 115 § 11 k.k.²⁰ oraz innej osoby wspólnie zamieszkującej lub gospodarującej. Jak trafnie zauważyła K. Dudka, chociaż intencją twórców ustawy było rozszerzenie pojęcia członka rodziny głównie na krewnych lub powinowatych w stopniu wykraczającym poza wskazany w art. 115 § 11 k.k. stopień pokrewieństwa lub powinowactwa, w rzeczywistości przez terminem „osoba wspólnie zamieszkująca lub gospodarująca” rozumieć należy również osoby obce, które wspólnie ze sprawcą zamieszkują albo nawet tylko

---

¹⁸ I. Pospiszyl, *Razem przeciw przemocy*, Warszawa 1999, s. 16.

¹⁹ Art. 2 pkt 2 ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz. U. nr 180 poz. 1493 ze zm.

²⁰ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz. U. nr 88, poz. 553.

gospodarują²¹. Dla przykładu, członkami rodziny w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie będą również studenci, którzy wspólnie mieszkają w wynajętym mieszkaniu. Rozwiązanie to jest nie do przyjęcia z punktu widzenia założeń ustawy.

Przywoływana ustawa reguluje całokształt działań organów administracji państwowej i samorządowej zmierzających do ochrony wyżej wymienionych osób przed przemocą. W art. 3 ustawa określa także rodzaje działań zmierzających do poprawy sytuacji osób dotkniętych przemocą, do których należy zaliczyć:

- poradnictwo medyczne, psychologiczne, prawne, socjalne, zawodowe i rodzinne,
- interwencja kryzysowa i wsparcie,
- ochrona przed dalszym krzywdzeniem przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną i zbliżania się do niej,
- zapewnienie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- badania lekarskie w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydanie zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie,
- zapewnienie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada także na poszczególne jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej realizację odpowiednich zadań²². Należy przy tym zauważyć, że są one podzielone ze względu na kryterium funkcjonalne. Dla przy-

---

²¹ K. Dudka, *Środki zapobiegawcze stosowane wobec sprawców przemocy w rodzinie*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2006, nr 6, s. 44.

²² Obok ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie realizowany jest *Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, przyjęty 25 września 2006 r. przez Radę Ministrów (uchwałą nr 162/2006), przewidziany do realizacji w latach 2006–2016. W dniu 29 kwietnia 2014 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie ustanowienia *Krajowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2014–2020* (M.P. poz. 445), który wszedł w życie 10 czerwca 2014 r. i zastąpił krajowy program z 25 września 2006 r.

kładu należy podać, że najniższe szczeble jednostek samorządowych realizują funkcje *stricte* wykonawcze, regionalne zaś, tj. samorzady wojewódzkie i wojewoda – funkcje organizatorskie oraz wspierające. Do zadań samorządu gminy należą zatem:

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności przez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Trzeba zauważyć, że zadania polegające na przygotowaniu i realizacji programów dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie nie odbiegają od ogólnego charakteru zadań organów gminy, powiatu i samorządu województwa wynikających z ustaw samorządowych. Programy te są aktami polityki administracyjnej realizowanej w zakresie zapobiegania przemocy domowej. Posiadają walor aktów prawa wewnętrznego, choć ich postanowienia mogą pośrednio oddziaływać na sytuację mieszkańców, zwłaszcza osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz sprawców tej przemocy²³.

Niemal identycznie, jak w przypadku gminy, wyglądają zadania samorządu powiatowego²⁴, z tą różnicą, że – w przeciwieństwie do gminy – obowiązkiem powiatu jest opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. Ta różnica zapewne wynika z kryterium skali, jaka musi obowiązywać ze względu na to, iż samorząd powiatowy traktowany jest jako środkowy poziom samorządu teryto-

---

²³ Por. także K. Właźlak, Programy jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, „Samorząd Terytorialny” 2011, nr 9, s. 40.

²⁴ Ustawa z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 595 ze zm.

rialnego w Polsce wykonujący już zadania specjalistyczne. Stąd też z pewnością ustawodawca zdecydował się przyporządkować powiatom realizację tego zadania polegającą m.in. na opracowywaniu i promowaniu działań profilaktycznych oraz metod wychowawczych dzieci.

Organizatorskie i inicjujące działania przeciwdziałające zjawisku przemocy w rodzinie podejmuje samorząd wojewódzki²⁵, ponieważ oprócz opracowywania i realizacji wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, inspiruje i promuje nowe rozwiązania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, opracowuje ramowe programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowe programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a także organizuje szkolenia dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Doktryna wyraża pogląd, że kierunki działań samorządu województwa dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie powinny wpisywać się w strategię wojewódzką dotyczącą polityki społecznej, która jest integralną częścią strategii rozwoju województwa. Działania te są zatem częścią polityki rozwoju województwa, na którą, w myśl art. 11 ust. 2 pkt 9 ustawy z 1998 r. o samorządzie województwa, składa się wspieranie i prowadzenie działań na rzecz integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu²⁶.

Wojewoda, jako przedstawiciel rządu w terenie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, realizuje zadania o charakterze instruktażowo-kontrolnym, do których m.in. należą:

- opracowywanie materiałów instruktażowych, zaleceń, procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie dla osób realizujących te zadania,
- monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie,
- powoływanie i odwoływanie wojewódzkiego koordynatora realizacji *Krajowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie*,
- kontrola realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykonywanych przez podmioty niepubliczne na podstawie umów z organami administracji rządowej i samorządowej.

---

²⁵ Samorząd ten funkcjonuje na podstawie ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 596 ze zm.

²⁶ Por. tamże, s. 40.

Jednak, jak już wspomiano, funkcje typowo wykonawcze realizują gminy, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym. Przedmiotowy zespół powołuje wójt, burmistrz albo prezydent miasta. Radzie gminy nie powierzono kompetencji do określenia liczby członków zespołu interdyscyplinarnego. Nie ma podstaw do uznania, że ustalenie składu osobowego może nastąpić w ramach „powoływania i odwoływania członków zespołu”, o którym stanowi art. 9a ust. 15 ustawy z 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Taka wykładnia, rozszerzająca rozumienie tego przepisu, jest niedopuszczalna²⁷. Ustawodawca wskazał również jednostki, których przedstawiciele muszą znaleźć się w zespole interdyscyplinarnym, do którego wchodzi osoby z jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych. Fakultatywnie w skład niniejszego zespołu mogą wchodzić również prokuratorzy oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Na bazie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zostało wydane w 2011 r. rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Przedmiotowe rozporządzenie jest wobec ustawy aktem wykonawczym regulującym działanie odpowiednich podmiotów, mającym na celu ochronę ofiar przemocy przed ich dalszym krzywdzeniem²⁸. Wyszczególnione są w nim zadania pracowników socjalnych jednostki organizacyjnej pomocy społecznej (gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej), do których zadań należy m.in.: diagnozowanie sytuacji i potrzeb osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, udzielanie kompleksowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz

---

²⁷ Por. wyrok WSA w Gliwicach z 25 marca 2015 r., nr IV SA/G1 762/14.

²⁸ Zgodnie z art. 9d ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

formach pomocy dzieciom doznającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc²⁹.

W ramach procedury funkcjonariusze policji m.in. udzielają osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, niezbędnej pomocy, w tym pierwszej pomocy, organizują niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego jej stan zdrowia, podejmują, w razie potrzeby, inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie³⁰.

W ramach procedury przedstawiciel ochrony zdrowia każdorazowo udziela osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, informacji o możliwościach uzyskania pomocy i wsparcia oraz o uprawnieniu do uzyskania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie³¹.

Członkowie zespołu interdyscyplinarnego powołanego na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oprócz podejmowanych przez nich działań wspierających wymienionych w § 16 wspomnianego rozporządzenia są zobowiązani do opracowania indywidualnego planu pomocy dla osoby, co do której istnieje podejrzenie, że

---

²⁹ § 11 rozporządzenia Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, Dz. U. nr 209, poz. 1245.

³⁰ Szerzej tamże, § 13.

³¹ Wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” przez przedstawiciela jednego z podmiotów wymienionych w art. 9d ust. 2 ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie. Wzór formularza „Niebieska Karta – A” stanowi załącznik nr 1 do rozporządzenia. W przypadku braku możliwości wypełnienia formularza „Niebieska Karta – A” ze względu na nieobecność osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, stan jej zdrowia lub ze względu na zagrożenie jej życia lub zdrowia, wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” następuje niezwłocznie po nawiązaniu bezpośredniego kontaktu z tą osobą lub po ustaniu przyczyny uniemożliwiającej jego wypełnienie. W przypadku gdy nawiązanie bezpośredniego kontaktu z osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, jest niewykonalne, wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” następuje bez udziału tej osoby.

jest dotknięta przemocą w rodzinie, i jej rodziny, który zawiera propozycje działań pomocowych. Należy przy tym zauważyć, że plan ten może ulegać zmianie w zależności od potrzeb i sytuacji osoby³².

Podsumowanie

Na podstawie porównania dostępnej nam literatury litewskiej z polską należy uznać, że zarówno w Rzeczypospolitej Polskiej, jak i Republice Litewskiej szczególną troską rodziny zostały objęte już na najwyższym poziomie aktów prawnych, czyli konstytucji. W obydwu ustawach zasadniczych można odnaleźć identyczne postanowienia określające rodzinę jako podstawową komórkę społeczną państwa. Niektóre postanowienia nieco się różnią, albowiem obok macierzyństwa w konstytucji litewskiej pojawia się termin ojcostwo, czego nie odnajdziemy w polskiej ustawie zasadniczej.

Jednak polska i litewska konstytucja w sposób wyraźny określają potrzebę ochrony rodziny – jako gwaranta dalszego rozwoju społeczeństwa i państwa funkcjonującego na określonym terytorium i na podstawie określonych norm prawnych. Innym jakże ważnym postanowieniem jest zagwarantowana w obydwu konstytucjach równość wobec prawa kobiety i mężczyzny. Jest to postanowienie charakterystyczne dla państw demokratycznych, a ustroj obydwu państw został określony w początkowych postanowieniach: w polskiej konstytucji zawarty jest w art. 2, z którego treści wynika, że Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej, władza zaś, w myśl art. 4 ustawy zasadniczej, należy do narodu, który sprawuje ją bezpośrednio lub przez swoich przedstawicieli; z kolei w konstytucji litewskiej kwestia ustrojowa została wskazana w art. 1, który wyraźnie stanowi, że państwo litewskie jest niezależną republiką demokratyczną. Istotą demokracji jest zatem równość wobec prawa bez względu na płeć, rasę, wyznawaną religię czy światopogląd.

Jak na zbiór ogólnych postanowień, konstytucja litewska dużo miejsca poświęca kwestii wychowywania dzieci, uwypuklając, że niepełnoletnich chroni ustawa. Zbieżnymi postanowieniami obydwu konstytucji jest edukacja młodzieży, z tą jednak różnicą, że w Polsce obo-

---

³² Szczegółowe zadania przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego określone zostały w § 17. rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty”.

wiązek pobierania nauki jest egzekwowany do 18. roku życia, na Litwie zaś – do 16.

W doktrynie litewskiej funkcjonuje wiele definicji rodziny, które swoim zakresem obejmują wiele ciekawych dookreśleń, takich choćby jak miniatura narodu powiązana językowo. W przeciwieństwie jednak do rozwiązań litewskich, w prawodawstwie polskim występuje prawna definicja rodziny, która swoim zakresem wiąże rodzinę nie tylko na podstawie zalegalizowanego lub niezalegalizowanego związku, ale wskazuje także wymóg współzamieszkiwania, ewentualnie współgospodarowania. Prawna definicja określona w ustawie o pomocy społecznej jest niezwykle istotna z punktu widzenia ochrony rodziny, którą reguluje ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Zdefiniowane w niej pojęcie przemocy odnosi się także do wskazanych w definicji rodziny osób współgospodarujących bądź współzamieszkujących. Te ustawowe konstrukcje pozwalają objąć działaniami ochronnymi osoby pozostające w najbliższym związku ze sprawcą/sprawcami przemocy. Oprócz wspomnianej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy istotnym aktem prawnym regulującym zwalczanie przemocy w rodzinie stanowi rozporządzenie Rady Ministrów dotyczące funkcjonującej w Polsce procedury „Niebieskie Karty”, która stanowi ważne narzędzie w walce z tym patologicznym zjawiskiem.

Bibliografia

- 1) Bajoriūnas Z., *Šeimos edukologija*, Vilnius 1997.
- 2) Jovaiša L., *Pedagogikos terminai*, Kaunas 1993.
- 3) Maceina A., *Saulės giesmė*, Vilnius 1991.
- 4) Miškinis K., *Šeima žmogaus gyvenime*, Kaunas 2003.
- 5) Pospiszyl I., *Razem przeciw przemocy*, Warszawa 1999.
- 6) Smyczyński T., *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, Warszawa 2005.
- 7) Szczepański J., *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1963.
- 8) Bała P., *Odpłatność studiów stacjonarnych w wyższej szkole publicznej w świetle art. 70 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2010, nr 5.
- 9) Banaszak B., *Zasada równouprawnienia płci w Polsce*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2004, nr 59.
- 10) Banaszekiewicz B., *Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny. O niektórych implikacjach art. 18 Konstytucji RP*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2013, nr 3.
- 11) Dudka K., *Środki zapobiegawcze stosowane wobec sprawców przemocy w rodzinie*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2006, nr 6.

- 12) Właźlak K., Programy jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, „Samorząd Terytorialny” 2011, nr 9.
- 13) Ustawa z 25 października 1992 r. – Konstytucja Republiki Litewskiej uchwalona przez obywateli republiki weszła w życie w dn. 2 listopada 1992 r.
- 14) Ustawa z 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja RP, Dz. U. nr 78, poz. 483 ze zm.
- 15) Ustawa z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 595 ze zm.
- 16) Ustawa z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 596 ze zm.
- 17) Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 163 ze zm.
- 18) Ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz. U. nr 180, poz. 1493 ze zm.
- 19) Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, Dz. U. nr 209, poz. 1245.
- 20) Postanowienie SN z 7 lipca 2004 r., nr II KK 176/04.
- 21) Wyrok WSA w Gliwicach z 25 marca 2015 r., nr IV SA/GI 762/14.
- 22) Wyrok NSA z 25 czerwca 2014 r., nr I OSK 618/13.
- 23) Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, Dz. U. z 8 lipca 2015 r., poz. 961.
- 24) Biuro Narodów Zjednoczonych w Wiedniu Centrum Rozwoju Społecznego i Spraw Humanitarnych, *Strategie postępowania z przemocą w rodzinie. Podręcznik*, Nowy Jork 1993, wydany staraniem Biura Pełnomocnika Rządu ds. Rodziny i Kobiet, Warszawa 1995.

Selected legal aspects of the functioning and protection of a family in the Polish Republic and the Republic of Lithuania

Summary

The family as a fundamental unit of society has to be a matter of concern for every democratic state. According to the law, the family is a union between a woman and a man, united by the legal marriage, as well as their dependent children. Family relationships, i.e. the relationships between husband and wife, between parents and children, or between siblings, are determined by moral, traditional, and religious norms. They are also the subject of legal regulation.

This publication is devoted to selected aspects of the functioning and protection of the family in the Republic of Poland and the Republic of Lithuania. It presents an analysis of the constitutional provisions of the two countries relating directly to the family. These highest acts in the hierarchy of law are the starting points for the executive regulations providing successful progress for families in both states. Family functioning issues are treated in Polish and Lithuanian constitutions slightly differently, but these differences are of technical nature. Both distinctly create a basis for family func-

tioning free from threats. Any attempts to obstruct its functioning will be subject of action by the competent state and local authorities responsible for ensuring the safety of the family.

In addition to these constitutional provisions, Polish and Lithuanian families are protected by the law on the prevention of domestic violence and the by the law on the protection against domestic violence. It seems that all efforts of Lithuania on the protection of the family could be complemented by the ratification in the Council of Europe of the Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, which Poland has already ratified.

Keywords: Poland, Lithuania, family, constitution, violence, protection

Atskiri teisiniai šeimos funkcionavimo ir jos apsaugos aspektai Lenkijoje ir Lietuvoje

Santrauka

Šeima, kaip pagrindinė visuomenės ląstelė, turi būti kiekvienos demokratinės valstybės rūpesčių ir dėmesio centre. Pagal galiojančią teisę šeimą sudaro moteris ir vyras sujungti teisėta santuoka ir jų išlaikytini vaikai. Šeimos santykiai, t. y. santykiai tarp vyro ir žmonos, tėvų ir vaikų ar tarp brolių ir seserų, yra reguliuojami moralės, papročių ir religijos normų. Šie santykiai yra taip pat teisės reguliavimo dalyku.

Šita publikacija yra skirta atskiriems šeimos funkcionavimo ir jos apsaugos aspektams Lenkijoje ir Lietuvos Respublikoje. Straipsnyje yra pateikta abiejų šalių konstitucinių normų liečiančių šeimas analizė. Šie svarbiausi teisinėje hierarchijoje aktai yra kitų teisės aktų pagrindas, kuris užtikrina abiejų šalių šeimoms palankią plėtrą. Lenkijos ir Lietuvos konstitucijos šeimos klausimais turi tam tikrų skirtumų, bet tie skirtumai yra daugiau techninio pobūdžio. Abi konstitucijos užtikrina tvirtus pamatus funkcionuoti šeimoms be grėsmių. Bet kokie veiksmai, kurie trukdo normaliam šeimų funkcionavimui iššaukia atitinkamų, atsakingų už šeimos saugumą, teisėsaugos ir savivaldybių institucijų reakciją.

Apart konstitucinių normų šeimas saugo ir kiti įstatymai, tame tarpe ir įstatymai dėl smurto šeimose. Mūsų manymu, papildant šeimos apsaugos teisės aktų kompleksą, Lietuvai tikslinga ratifikuoti Europos Tarybos Stambulo konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo.

Raktažodžiai: Lenkija, Lietuva, šeima, konstitucija, smurtas, apsauga

Wybrane prawne aspekty funkcjonowania i ochrony rodziny w Rzeczypospolitej Polskiej oraz Republice Litewskiej

Streszczenie

Rodzina jako podstawowa komórka społeczna musi być przedmiotem troski ze strony każdego demokratycznego państwa. Rodzinę w świetle prawa tworzą kobieta i mężczyzna połączeni prawnym węzłem małżeńskim oraz pozostające na ich utrzymaniu

dzieci. Stosunki rodzinne, a więc relacje między mężem a żoną, rodzicami a dziećmi czy też między rodzeństwem, określane są przez normy moralne, obyczajowe i religijne. Stanowią również przedmiot regulacji prawnej.

Niniejsza publikacja jest poświęcona wybranym aspektom funkcjonowania i ochrony rodziny w Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Litewskiej. Przedstawiono w niej analizę postanowień konstytucji obu państw odnoszących się bezpośrednio do rodziny. Te najważniejsze w hierarchii źródeł prawa ustawy stanowią punkt wyjścia do przyjęcia regulacji wykonawczych zapewniających rodzinom obu państw pomyślny rozwój. Konstytucje polska i litewska w kwestii funkcjonowania rodzin, co prawda, nieznacznie się różnią, jednak różnice te mają charakter techniczny. Zarówno jedna, jak i druga wyraźnie stwarzają podstawy funkcjonowania rodziny wolnej od zagrożeń. Jakikolwiek próby utrudniania tego procesu staną się przedmiotem działań właściwych organów państwowych i samorządowych odpowiedzialnych za zapewnienie rodzinie bezpieczeństwa.

Oprócz wspomnianych postanowień konstytucyjnych, rodziny polskie i litewskie chronią ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz ws. ochrony przed przemocą domową. Jak się wydaje, dopełnieniem wszelkich starań strony litewskiej w sprawie ochrony rodziny byłoby ratyfikowanie na forum Rady Europy przez to państwo Konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

Słowa kluczowe: Polska, Litwa, rodzina, konstytucja, przemoc, ochrona